

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

№1/2025

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogik, psixometodologik va tabiiy fanlarga
ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 456 sahifa,
9-yanvar, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Qirg'izboyev Abdug'affor Karimjonovich
Tarix fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna
Pedagogika fanlari bo'yicha doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Umarova H.O'. – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wooskyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Somurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Ochilov S.R. – Qashqadaryo viloyati maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi metodisti

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Toshkent davlat texnika universiteti, G. V. Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti Toshkent temir yo'l muhandislari instituti.

EDITOR-IN-CHIEF:

Qirg'izboyev Abdug'affor Karimjonovich
Doctor of Historical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Umarova H.O'. – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Ochilov S.R. – Methodologist at the Department of Preschool and School Education of Kashkadarya Region

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali Oliy attestatsiya komissiyasining 26-08-2024 yildagi №11-05-4381/01-Kengash tavsiyasiga ko'ra, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning tadqiqot ishlari yuzasidan dissertatsiyalarining asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

Asos: OAK Pedagogik texnologiyalar va psixologik tadqiqotlar bo'yicha ekspert kengashi tavsiyasi (29-10-2024-y.; №10); OAK Tartib-qoida komissiyasi qarori (30-10-2024-y., №10/24); OAK Rayosatining qarori (31-10-2024-y., №363/5).

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.06.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi
Prezidenti Administratsiyasi
huzuridagi Axborot va ommaviy
kommunikatsiyalar agentligi
tomonidan №C-5669245 reyestr
raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan
o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310

MUNDARIJA

Yangi taraqqiyot davrida oliy ta'lim tizimining rivojlanish tendensiyalari	10
<i>Kirgizbayev Abdug'affor Karimjonovich</i>	
Tebnanma kimyoviy reaksiyalar mavzusini o'qitishning ahamiyati (Oksidlanish-qaytarilish reaksiyalari misolida).....	14
<i>Artiqov Maqsd Bahodirovich, Sultanov Miribek Jabbarbergenovich, Bazarbayeva Laylo Gulmirza qizi</i>	
Biologiya o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari va metodlarning takomillashib borishi	17
<i>Azimov Ibragimjon Toshpulatovich, Toshpulatova Nigina Ibrohimjon qizi, Toshpulatova Maftuna Ibrohimjon qizi</i>	
Ta'lim jarayonida bulutli texnologiyalardan foydalanishning didaktik imkoniyatlari	22
<i>Doniyorova Gulshan Toshmirzayevna</i>	
Tarbiya – insoniyat rivojlanishining ajralmas qismi	27
<i>Nayimova Aziza Dilmurot qizi</i>	
Bolalarga xos psixologik o'zgarishlar va ularning yechimlari	31
<i>Qodirova Malikaxon Kaxramonovna</i>	
Tibbiy ma'lumotlarni avtomatlashtirish: ma'lumotlarni to'plash, qayta ishlash va tahlil qilish uchun modulli vositalar.....	36
<i>Mamatov Maxtumquli Jumanazarovich, Rustamova Charosxon Rustamovna</i>	
Lexicon Changes in the 21st Century Royal English.....	39
<i>Sapayeva Yakutjan Maxmudovna</i>	
Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilari uchun ritmik gimnastika darslarini tuzilishi	45
<i>Shaxbazova Gulrux Orifjon qizi, Xalilova Barnogul Abdulazizovna</i>	
Maktabgacha 6–7 yoshli bolalarda bilish kompetensiyalarini shakllantirishda multimedaning o'rni	49
<i>Suvanov Nodirabegim Sadir qizi</i>	
Физическое воспитание студенческой молодежи в современных условиях	53
<i>Тангриев Абдукарим Товошович</i>	
Tibbiyot instituti talabalarida professional tibbiy muloqot ko'nikmalarini shakllantirish	57
<i>Umarkulov Mukhtorali Islomkulovich</i>	
Orqa miya shikastlanishida adaptiv jismoniy tarbiya vositalaridan foydalanish	60
<i>Xalilova Barnogul Abdulazizovna, Shaxbazova Gulrux Orifjon qizi</i>	
Творчества скотта туроу в оценке литературной критики	64
<i>Хайдарова Умида Пулатовна</i>	
Sport kurashi usullarini tasnifi, tizimi va ularning atamasi	69
<i>A. R. Xodjanov</i>	
Роль образования в реабилитации и реинтеграции детей-репатриантов	73
<i>Юлдашев Санжар Рузимуродович</i>	
O'quvchilarda liderlik xislatlarini shakllanishining gender jihatlarini.....	78
<i>Yuldasheva Sevara Ruzimurodovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarni partisipativ tayyorlashda ijtimoiy-perseptiv ko'nikmalarning ahamiyati	81
<i>Muradova Maftuna Komilovna</i>	
Sport kurashi usullarining tasnifi, tizimi va ularning atamasi	84
<i>Faxriddin Karimov</i>	
Yuqori sinflarda ingliz tili darslarida grammatik interferensiyani aniqlash va uni bartaraf etish usullari.....	88
<i>Amirqulova Dilnoza Bahriddin qizi</i>	
Pedagogik ta'lim innovatsion klasteri yondashuvi asosida bo'lajak mutaxassislarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	91
<i>Baybayeva Muxayyo Xudaybergenovna, Zulxaydarov Javlonbek Abdug'afur o'g'li</i>	
The Role of Non-Governmental Higher Education Institutions in Contemporary Educational Systems and their Economic Impact.....	94
<i>I. Imomov</i>	

Ingliz tilini o'rganishda autentik materiallardan foydalanish metodikasini takomillashtirish modeli	100
<i>Ismatova Madina Inomjon qizi</i>	
Elektron darsliklardan samarali foydalanish uchun qo'yilgan talablarning asosiy mezonlari.....	103
<i>Jumanov Xudoyor Shuxrat o'g'li</i>	
Xorijiy tajribalar asosida ta'lim sifatini boshqarishning o'ziga xos xususiyatlari.....	106
<i>Karimova Maxbuba Mukimjonovna</i>	
Oliy ta'lim talabalarida "health care" tafakkurini shakllantirishning pedagogik zaruriyati.....	109
<i>Mattiyev Ilhom Begmatdulobovich</i>	
Oliy ta'lim muassasalarining boshqaruvida jamoa motivatsiyasini oshirishdagi rahbarning roli.....	113
<i>Mirzayeva Faroxat Odiljonovna, Shukurova Shaxzodaxon Xolbek qizi</i>	
Yangi o'zbekiston taraqqiyot davrida tarbiyaviy texnologiyalar asosida yuksak ma'naviyatli shaxsni shakllantirish.....	116
<i>Nigmanova Umidaxon Baxodirxon qizi, Quvondiqova Dildora Komiljonovna</i>	
Oilaviy va axloqiy qadriyatlarni tarbiyalashda oila va maktab hamkorligi – pedagogik muammo	121
<i>Saidova Barno Narzullayevna</i>	
Talaba-yoshlarda reproduktiv salomatlikni shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari va imkoniyatlari..	125
<i>Shodmonova Shoira Saidovna, Shodmonova Dilsora Shokirovna</i>	
Futbol ko'nikmalarini etnosport elementlari asosida shakllantirish.....	129
<i>Toshpo'latov Sirojjon Komiljon o'g'li</i>	
Abdulla Avloniy pedagogik merosida yoshlar ekologik tafakkurini rivojlantirish g'oyalari	132
<i>Umarova Malika Xisabidinovna</i>	
Umumta'lim muassasalarida – ta'lim sifatini boshqarish ustuvor yo'nalish sifatida	137
<i>Yakubova Muxtaram Abdumavlyanovna</i>	
Использование современных педагогических технологий на занятиях иностранного языка	140
<i>Виктория Мамаджанова</i>	
Открытое занятие физкультурный досуг "Колобок"	144
<i>Кинжабаева Дильбар Абдурафиковна</i>	
Толерантность у учителей: значение, роль и пути формирования.....	147
<i>Уразова М.Б., Бекбосынова З.К.</i>	
Ingliz tilini o'qitishda o'qish ko'nikmasini o'rgatishning an'anaviy va zamonaviy turlari talqini.....	153
<i>O'rinova Durdona Farhodovna</i>	
Deontologik yondashuv asosida maktab boshqaruvining o'ziga xos xususiyatlari.....	156
<i>Abdulxayeva Moxiraxon Boriyxonovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalashning ahamiyati	160
<i>Ataniyazova O'g'iljan Rajapbayevna</i>	
O'quvchilarning neyropedagogik xususiyatlarini diagnostika qilish	163
<i>Babakulova Dilnoza Ramazonovna</i>	
Kasbiy ijtimoiylashuv – bo'lajak o'qituvchi huquqiy ijtimoiylashtirishning asosiy omili sifatida	167
<i>Ibotov Javohir Ulug'bekovich</i>	
Maktab direktorining boshqaruv faoliyatida qarorlarni qabul qilishda tavakkalchilikni boshqarish	170
<i>Jabborova Yulduzxon Hasan qizi</i>	
10-11-sinf o'quvchilarining biologiya fanini o'rganishda innovatsion fikrlash ko'nikmasini rivojlantirishning amaldagi holati.....	173
<i>Sharipova Aziza Mustafayevna</i>	
Bolalardagi inqiroz va uning sabablari.....	176
<i>Xasanova Iroda Alimjonovna</i>	
O'zbek adabiyotida modernizm va postmodernizm unsurlari	181
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna</i>	
"Taym menejment" ko'nikmalari asosida o'quvchilar vaqtini samarali boshqarish imkoniyatlarini shakllantirish	184
<i>Yuldasheva X.Q.</i>	

Динамика психологического благополучия личности студентов-психологов.....	191
Тиллашайхова Хосият Азаматовна	
Markaziy Osiyo tilshunosligining rivojlanish bosqichlari	194
Abdiminova Dildora Oybekovna	
Autizm spektrida buzilish aniqlangan bolalar ta'lim-tarbiyasida ota-onalarning roli.....	198
Alimova Gulchehra Qobilovna	
Autizm spektrida buzilish aniqlangan bolalarning ijtimoiy hayotdagi o'rnini	201
Asraxonova E'tibor Abduvaxob qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy mahoratni shakllantirish texnologiyasi	206
G'iyasova Nargiza Yunus qizi	
Is'hoqxon to'ra ibrat asarlari asosida talabalarni pedagogik faoliyatga tayyorlash	210
Mirzayeva Faroxat Odiljonovna, Jo'rayeva Sitara Eshqobil qizi	
Pedagogik dasturiy vositalarni yaratishda ranglar tizimidan foydalanish	214
Mamanazarov Baxrom Jumonovich	
Solving Specific Problems With Specific Methodological Approaches	218
Muxammedova Nafisa Kamolovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining raqamli kompetentligini oshirish masalalari va ularning yechimlari	223
Raxmatova Hamida Ismatillo qizi	
Integratsiyalashgan musiqa mashg'ulotlari jarayonida musiqiy idrokni shakllantirishga yo'naltirilgan ta'lim metodlari.....	227
Ruziyeva Orzigul Ilyosovna	
XXI asrda tasavvufning ma'naviy-tarbiyaviy jihatlari.....	230
Quvonov Sardor Zokirovich	
Mirzo Ulug'bekning pedagogik g'oyalari va uning ta'lim rivojidagi xizmatlari.....	233
Soatova Rayxona Sadridin qizi	
Yashil iqtisodiyotning ta'lim sifatiga ijobiy ta'sirlari	236
To'rabekov Farxod Sanakulovich	
Umumta'lim maktabi 5-6-sinf o'qituvchilarini jismoniy tarbiyaga o'qitishda ilmiy-pedagogik texnologiyalardan foydalanish nazariy asoslari	240
Toshtemirov Bekzod Faxriddin o'g'li	
Tarbiya nazariyasiga doir ilmiy-nazariy qarashlar va raqamli dunyoda tarbiya masalalarining nazariy-metodik asoslari.....	244
Yusupova Mahliyo Abdimin qizi	
Использование современных педагогических технологий на занятиях иностранного языка	248
Виктория Мамаджанова	
Использование аутентичных материалов в преподавании русского языка: преимущества и недостатки	252
Умаров Азиз Авазович	
O'qituvchilarda kasbiy identifikatsiyani rivojlantirish: tamoyillar, yondashuvlar va amaliy tajribalar.....	256
Abdusamiyev Dilmurod Abdug'ani o'g'li	
Kasbiy-pedagogik kompetentlikni rivojlantirishning metodologik asoslari	260
Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi	
Basketbolchilar uchun reabilitatsiya usullari va jarohatlarning oldini olish strategiyalari	263
Suyunov Tohir Nomoz o'g'li	
Yosh dzyudochilarni tayyorlashda innovatsion usullar: pedagogik va psixologik yondashuvlar.....	267
Husanov G'aybulla Usmanovich	
Maktabgacha ta'lim sohasida pedagog olimlarning milliy qadriyatlar asosida ekologik tarbiya berishga oid qarashlari.....	271
Ergasheva Umriniso Komilovna	
Nurota tog' tizmasining tabiiy geografik xususiyatlari.....	275
Esonqulova Dilbar Sayitovna	

Teacher's motivational management strategies for innovative activities	279
Egamberdiev Farkhod Botirovich	
Futboldagi psixologik trening: stressga bardoshlilikni oshirish usullari.....	283
Davronov Ernazar Orziyevich	
Yosh o'qituvchilar faoliyatida pedagogik qiyinchiliklar va ularni bartaraf etishning psixologik asoslari.....	287
Jumanova Nasiba Sherboyevna	
Tarbiyasi og'ir bolalarni ijtimoiylashtirishda oila, mahalla va maktab hamkorligi ishlari samaradorligining mazmuni.....	290
Kamolova Shirinoy Usarovna	
Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida sharq mutafakkirlarining ma'naviy merosidan foydalanishning samaradorligi	294
Maxmudova Muhlisa Abdilaziz qizi	
Ta'lim boshqaruvida maktab ta'limi tizimi statistikasini shakllantirish zaruriyati.....	297
Muradov Ikrom Turdiboyevich	
Using Movement Games in Teaching English in Preschools	301
Nishonova Ra'nokhon Abdullojon qizi	
The Role and Opportunities of Using Modern Methods in Improving Geographic Knowledge Among School Students.....	304
Ortiqova Iqbol Olimboyevna	
O'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirishda sharq allomalarining ma'naviy merosidan foydalanishning psixologik asoslari	310
Qarshiboeva Dilfuza Burliyevna	
O'quv faoliyati samaradorligiga ta'sir qiluvchi emotsional intellektni rivojlantirishning psixologik asoslari	314
Sangirova Nilufar	
Futbolda texnik va taktik tayyorgarlikning yosh futbolchilar rivojlanishiga ta'siri.....	317
Sultonov Vaxob Murotovich	
Ta'lim samaradorligini oshirishda ota-onalar bilan muloqot imkoniyatlaridan foydalanishning ilmiy asoslari	321
Toshpo'latova Nodira Xudjamurodovna	
O'smirlarda kuzatiladigan serzardalikning kelib chiqishi va korreksiyasi.....	325
Tuxtayeva Maxliyo Shamsiddinovna	
Yosh voleybolchilar uchun psixologik tayyorgarlikning o'yin samaradorligiga ta'siri.....	329
Suyunov Tohir Nomoz o'g'li	
Leveraging Global Economic Trends to Enhance English Language Education: A Methodological Approach for Economics Students	333
Z. Xasanova	
Некоторые семантические характеристики французских и узбекских антропонимов	336
Камолова Санобар Джаббаровна	
Стратегии подготовки специалистов для инклюзивного образования в Республике Казахстан (Опыт КазНУ)	340
Магайова А. С.	
Проектирование современной образовательной среды школы на основе художественного метода ..	346
Рузметова Хилола Абдушориповна	
Inklyuziv ta'lim jarayonidagi boshlang'ich sinf o'quvchilarini kollaborativ yondashuv asosida milliy tarbiyalashning pedagogik-psixologik xususiyatlari	352
Ergashev Jahongir Mamanazarovich	
Bo'lajak o'qituvchilarning deontologik xususiyatlarini shakllantirishning psixologik asoslari	357
Ahmedova Nasiba Achilovna	
Ilk bolalik davrining psixologik xususiyatlari.....	361
Askarova Nafisa Avazovna	
Oila – yoshlarni chet tillarni o'rganish jarayoniga ta'sir etuvchi ijtimoiy institut sifatida.....	365
Atamuxamedova Ra'no Fazildjanovna	

Ilon obrazi qadimgi sharq xalqlari moddiy madaniyatida aks etishi	368
Choriyeva Sedona Sharif qizi	
Organization of Sports and Wellness Activities in Higher Educational Institutions	373
Dehkonova Mahmuda Ortigovna	
Xorijiy tajribalar asosida tarbiya jarayoni samaradorligini oshirish	376
Farsaxonova Dilafruz Rizaxonovna	
O'zbekistondagi kichik biznes subyektlarini banklar orqali moliyaviy rag'batlantirishning samaradorligini tahlil qilish va baholash	379
Hamroqulov Xushbaxt Sadriddinovich	
"Forsayt" texnologiyalari tarixi va undan sport ta'limida foydalanish imkoniyatlari	382
Hayitov Oybek Eshboyevich	
Fitonimlarning etimologik va leksik-semantik xususiyatlari (fransuz va o'zbek tillari misolida).....	386
Jumashova Sayyora Shonazarovna	
Harakatli o'yinlarning tarixi, turkumlari va pedagogik ahamiyati	390
Kulboyev Nodirjon Salaydinovich	
Texnologiya darslarida STEAM ta'lim yondashuvi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativlik qobiliyatini rivojlantirish	393
Kulboyeva Dilnoza Abdug'ofurovna	
O'smirlarda agressiv xulq-atvorning namoyon bo'lishi va uni bartaraf etish mexanizmlari.....	396
M. S. Usmonova	
Bo'lajak pedagoglarda STEAM ta'limini joriy etishning nazariy asoslari va ilmiy-amaliy ahamiyati.....	400
Nurullayeva Ugulxon Ergashboyevna	
Kurashchilarning musobaqa oldi texnik-taktik tayyorgarligi	405
Ochilov Elbek Olimovich	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti metodistining murakkab va ko'p qirrali bo'lgan vazifalari	408
Otaxanova Manzura G'ofurovna, Jo'rayeva Saida	
Kognitiv pedagogika – o'quvchilarning aqliy qobiliyatlarini rivojlantirish omili	412
Qabulov Baxrom Quzibayevich	
Badiiy matnda o'ziniki bo'lmagan ko'chirma gaplarning uslubiy vazifalari.....	418
Siddiqova Shoxida Isoqovna	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining badiiy va obrazli iste'dodini media ta'lim orqali rivojlantirish.....	422
Xalillayeva Go'zaloy Mo'minjon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini ijodiy faoliyatga tayyorlash texnologiyasini tashkil etishning pedagogik asoslari	426
Yusupova Sanobar Odil qizi	
O'quvchilarning mustaqil fikrlashini shakllantirish maqsadida masalalar sistemasini tanlash texnologiyalari	431
Zokirov Furqat Muxsinovich	
Эффективность использования ИКТ в контроле учебных достижений в старших классах образовательной школы	437
Уразова М. Б., Асанова К. У.	
Проблемы преподавания русского языка в вузах Узбекистана	441
Норбоева Дилафруза Джумакуловна	
Социальные особенности семей, воспитывающих детей с интеллектуальными нарушениями	444
Пирманова Бахора Эшмухаммедовна	
Geymifikatsiyadan foydalanish orqali o'quvchilar motivatsiyasini rivojlantirishning ahamiyati	449
Xaitova Nazokat	
Yangi O'zbekiston taraqqiyotida o'quvchi yoshlar	453
Norboyeva Ra'no Abrayevna	

BO'LAJAK TARBIYACHILARNI KASBIY PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASH

Artikbayeva Aziza Abror qizi

Toshkent davlat pedagogika universiteti

Maktabgacha ta'lim pedagogika va psixologiya kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish, ularning maqsad va vazifalari, oliy ta'lim muassasalaridagi pedagog kadrlarning kasbiy kompetentligini baholash va rivojlantirish yo'nalishlarini belgilash imkoniyatlari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: kasbiy kompetensiya, asosiy kompetensiya, kognitiv, kasbiy faoliyat, kompetensiya texnologiyalari, ta'lim va ishlab chiqarish.

Abstract: This article analyzes the development of professional competences of future educators, their goals and objectives, as well as the opportunities of higher educational institutions in assessing the professional competence of pedagogical personnel and determining the directions of their development.

Key words: professional competence, basic competence, cognitive, professional activity, competency-based technologies, education and production.

Аннотация: В данной статье анализируется развитие профессиональных компетенций будущих воспитателей, их цели и задачи, а также возможности высших учебных заведений в оценке профессиональной компетентности педагогических кадров и определении направлений их развития.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, базовая компетентность, познавательная, профессиональная деятельность, компетентностные технологии, образование и производство.

KIRISH

Respublikamizda so'nggi yillarda ijtimoiy hamkorlik sharoitida pedagog kadrlar tayyorlashning integrativ mexanizmlarini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish, xorijiy davlatlar ta'lim muassasalarining filiallarini ochish, ta'lim-tarbiya tizimini yangi bosqichga ko'tarish, oliy pedagogik ta'lim bilan qamrov darajasini oshirish, yosh avlodning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish hamda interfaol qo'llab-quvvatlashning me'yoriy asoslari yaratilmoqda.

Ko'pgina tadqiqotchilarning fikricha, XX asrning oxiriga kelib, fan, ta'lim va ishlab chiqarish o'rtasidagi tafovut tufayli ta'lim o'z mavqeini yo'qotdi. Bu esa ishlab chiqarishning keskin pasayishiga olib keldi. Ta'lim va ishlab chiqarish o'rtasidagi aloqani qo'llab-quvvatlamasdan turib, fan va texnika taraqqiyotini ta'minlash hamda sanoat korxonalarining zamonaviy ehtiyojlariga javob beradigan malakali kadrlarni tayyorlash qiyin.

Ma'lumki, hozirgi vaqtda mutaxassislarning kasbiy tayyorgarlik darajasi o'zgaruvchan mehnat bozorining shart-sharoitlaridan kelib chiqqan holda o'z ta'sirini ko'rsatmoqda. Yuqori malakali kadrlarni tayyorlash va talabalarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish uchun uning maqomini oshirish lozim.

"Kompetensiya" tushunchasiga ta'rif beradigan bo'lsak, u – fan bo'yicha egallangan nazariy bilim, amaliy ko'nikma va malakalarni kundalik hayotda duch keladigan amaliy va nazariy masalalarni yechishda qo'llay olish qobiliyatidir.

Shuningdek, kasbiy kompetensiyalarning turli tasniflari mavjud. R. V. Gurinaning so'zlariga ko'ra, kasbiy kompetensiyalar asosiy va maxsus qismlardan iborat.

Asosiy kompetensiyalar – har qanday zamonaviy mutaxassisning samarali kasbiy faoliyati uchun zarur bo'lgan umumiy kompetensiyalar. Maxsus kompetensiyalar – muayyan kasbiy muammolarni hal qilish uchun talab qilinadigan kompetensiyalardir. Mavzuning dolzarbligini ko'rib chiqadigan bo'lsak, jamoat manfaatlari va mehnat bozorida ish beruvchilar hozirgi kunda mutaxassis tomonidan taqdim etiladigan, zamonaviy texnologiyalarning rivojlanish darajasiga mos keladigan kasbiy vakolatlarga ega bo'lishni talab qilmoqda. Kasbiy kompe-

tensiyalarni rivojlantirishning yondashuvlari va vositalarini ko'rib chiqish bo'yicha o'tkazilgan tadqiqotlar ushbu masalaning hali ham izlanish bosqichida ekanligini ko'rsatmoqda. Qo'llanilayotgan vositalar xilma-xilligiga qaramay, kasb-hunar ta'limi muassasalarida kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish imkoniyatlaridan yetarlicha foydalanilmayotgani aniqlandi. Kognitiv yondashuv ko'proq qo'llaniladi, integratsiyalashgan yondashuv esa amaliyotda deyarli qo'llanilmaydi. Bu esa kasbiy vakolatlarni rivojlantirish muammosini har tomonlama ko'rib chiqish imkoniyatini cheklaydi, chunki integratsiya va parchalanish jarayonlarini hisobga olish zarur.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ta'lim jarayonlarini axborotlashtirish, kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish va ularni takomillashtirish, innovatsion-kreativ tayyorgarlikni rivojlantirish bo'yicha ilmiy tadqiqotlar B. Adizov, N. N. Azizxo'jayeva, A. R. Aripjanova, U. Begimqulov va boshqa olimlar tomonidan yoritilgan. Talabalarda kasbiy-pedagogik faoliyatga barqaror motivatsiyani shakllantirishning psixologik va akmeologik xususiyatlari esa L. S. Vigotskiy, V. V. Davidov, A. K. Markova, N. V. Kuzmina, S. L. Rubinshteyn kabi olimlar tomonidan o'rganilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Taniqli rus olimlari E. A. Klimov va E. B. Bobrova tadqiqotlariga ko'ra, psixologik-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish, pedagogik tajribani umumlashtirish va ushbu yo'nalishda olib borilgan ilmiy izlanishlar kasb-hunar ta'limining pedagogik nazariyasi va amaliyotidagi quyidagi qarama-qarshiliklarni aniqlash imkonini berdi:

Kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish uchun talabalarning loyihalash faoliyatiga asoslangan umumiy kasbiy fanlarni birlashtirish zarurati mavjud.

Eksperimental va qidiruv ishlari natijasida sinovdan o'tgan psixologik-pedagogik vositalar to'plami taklif etiladi.

Aniqlangan qarama-qarshiliklar talabalarning kasbiy qobiliyatlarini rivojlantirish jarayonini ilmiy-nazariy asoslash va amaliy jihatdan amalga oshirish bilan bog'liq muammolarni o'rganishga imkon berdi.

Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi – talabalarning kasbiy kompetensiyalarining tarkibi va tuzilishini aniqlashtirish, elektron fanlarning integratsiyalashuvi orqali ularni rivojlantirish imkoniyatlarini o'rganish hamda ushbu jarayonni ilmiy va uslubiy jihatdan asoslashdir.

Kompetensiyalar – bu talabalar tomonidan egallangan samarali texnologiyalarni izlash va ongli faoliyatni rivojlantirish jarayonidir. Biz ushbu jarayonni talabalar uchun mustaqillik, faollik, o'z faoliyatini loyihalash, mustaqil qarorlar qabul qilish, javobgarlikni his qilish, shuningdek, o'z harakatlarining natijalarini ijtimoiy va kasbiy qadriyatlarga muvofiq tanqidiy baholash qobiliyatini shakllantirishga xizmat qiluvchi tashkiliy jarayon sifatida ko'rib chiqamiz.

Ijtimoiy-professional qadriyatlar deganda, ijtimoiy-professional hamjamiyat tomonidan tan olingan va eng kam birlikni tashkil etuvchi xulq-atvor me'yorlari, shuningdek, shaxsning o'z kasbiy faoliyati maqsadlari va natijalariga bo'lgan munosabati tushuniladi. Ushbu jihatlar Klimov E. A. tomonidan "Puti v professionalizm (psixologicheskiy vzglyad)" asarida yoritilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Shunday ekan, kompetensiya to'g'risida tushuncha beradigan bo'lsak, u – fan bo'yicha egallangan nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar va malakalarni kundalik hayotda duch keladigan amaliy hamda nazariy masalalarni yechishda qo'llash va amaliyotda tatbiq eta olishdir.

Shuningdek, kasbiy kompetensiyalarning turli tasniflari mavjud. R. V. Gurinaning so'zlariga ko'ra, kasbiy kompetensiyalar asosiy va maxsus qismlardan iborat:

Asosiy kompetensiyalar – har qanday zamonaviy mutaxassisning samarali kasbiy faoliyati uchun zarur bo'lgan umumiy kompetensiyalar.

Maxsus kompetensiyalar – muayyan kasbiy muammolarni hal qilish uchun zarur bo'lgan kompetensiyalar.

Mavzuning dolzarbligini ko'rib chiqadigan bo'lsak, jamoat manfaatlari va mehnat bozorida ish beruvchilar hozirda mutaxassis tomonidan taqdim etilayotgan zamonaviy texnologiyalarning rivojlanish darajasiga mos keladigan kasbiy vakolatlarga ega bo'lishni talab qilmoqda. Kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish yondashuvlari va vositalarini tahlil qilish ushbu muammoning hali tadqiqot bosqichida ekanligini ko'rsatdi. Qo'llanilayotgan vositalarning xilma-xilligiga qaramay, kasb-hunar ta'limi muassasalarida kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish imkoniyatlaridan yetarlicha foydalanilmayotgani aniqlandi. Hozirda kognitiv yondashuv ko'proq qo'llanilib, integratsiyalashgan yondashuv amalda qo'llanilmayapti. Holbuki, integratsiyalashgan yondashuv kasbiy vakolatlarni rivojlantirish muammosini har tomonlama ko'rib chiqishga imkon beradi.

Ilmiy va uslubiy jihatdan olib borilayotgan izlanishlarning dolzarbligi kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishning asosiy muammosi talabalarni ongli faoliyatga jalb qiladigan samarali texnologiyalarni izlash bilan bog'liq ekanligini ko'rsatadi. Biz ongli faoliyatni talabalarga mustaqillik, faollik, o'z faoliyatini loyihalash, mustaqil qarorlar qabul qilish va ular uchun javobgar bo'lish hamda o'z harakatlarining natijalarini ijtimoiy normalarga muvofiq tanqidiy baholash imkoniyatini beradigan uyushgan jarayon sifatida ko'rib chiqamiz.

Shuningdek, ijtimoiy-professional qadriyatlar deganda biz ijtimoiy-professional hamjamiyat tomonidan tan olingan va qabul qilingan xulq-atvor ko'rsatmalarining birligini hamda ularning kasbiy faoliyatning maqsadlari va natijalariga shaxsiy munosabatini tushunamiz.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ko'rinib turibdiki, kasbiy kompetensiya turli kasbiy vazifalarni hal qilish uchun turli faoliyatlarda qo'llanilishi mumkin bo'lgan tizim bo'lib, bo'lajak mutaxassisning umumiy kasbiy tayyorgarligini belgilaydi. U yangi bilim va ko'nikmalarni rivojlantirish hamda egallashga, shuningdek, kasbiy mahoratini oshirish imkoniyatlarini yaratishga xizmat qiladi.

Kasbiy tayyorgarlik jarayonida fanlarning integratsiyalashuvi asosida kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishni samarali texnologiyalar orqali ta'minlash imkonini beradigan pedagogik muhitning xususiyatlari quyidagicha tizimlashtirilgan:

Shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalar – ichki imkoniyatlar va "yashirin" qobiliyatlarni yuzaga chiqarishga qaratilgan. Bu yondashuv talabaning ijtimoiy va kasbiy jihatdan o'zi qiziqqan sohadagi qobiliyatlari va imkoniyatlarini, shuningdek, xatti-harakatlari hamda faoliyat usullarini mustaqil tanlashiga asoslanadi.

O'quv va kognitiv faoliyatni o'rganish texnologiyasi – pedagog ta'siri yordamida talabani passiv holatdan faol holatga o'tishga imkon beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Садикова, Д. Х. (2024). Эксперименты для детей дошкольного возраста с учетом технологий STEAM. Образование, наука и инновационные идеи в мире, 55(2), 26-28.
2. Садикова, Д. Х., & Калайова, М. С. (2024, март). Развитие творчества инженерных способностей STEAM у современных детей. Proceedings of International Conference on Modern Science and Scientific Studies, 3(3), 180-184.
3. Artikbayeva, A. A. (2023). Bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda ijtimoiy hamkorlikning ahamiyati. Лучшие интеллектуальные исследования, 10(1), 186-190.
4. Abramna, A. A. (2024). The Bible's Viewpoint. Pedagogika, psixologiya va ijtimoiy tadqiqotlar | Journal of Pedagogy, Psychology and Social Research, 3(5), 211-213.
5. Artikbayeva, A. A. (2023). Development of professional competencies of students based on social cooperation. Web of Synergy: International Interdisciplinary Research Journal, 3(2), 354-356.
6. Artikbayeva, A. A. (2023). Development of professional competencies of students based on social cooperation during the qualification practice. Академические исследования в современной науке, 2(4), 68-70.
7. Artikbayeva, A. (2023). Ijtimoiy hamkorlik asosida bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish. Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali, 1(2-3).
8. Ochilova, X. S. (2024). Maktabgacha yoshdagi bolalarda kitobxonlik madaniyatini shakllantirish yo'llari. Inter Education & Global Study, (7), 144-148.
9. Sheraliyevna, O. H. (2023). Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirish yo'llari. Лучшие интеллектуальные исследования, 8(4), 70-75.
10. Sheraliyevna, O. H. (2023). Tarbiya-ijtimoiy hodisa. Лучшие интеллектуальные исследования, 11(1), 130-132.
11. Babayeva, D. R., & Ochilova, X. S. (2022, oktyabr). Maktabgacha yoshdagi bolalarni nutq o'stirish orqali mustaqil fikrlashga o'rgatish. International Conferences, 1(8), 21-23.
12. Ravshanova, N. N., & Norqulova, L. S. Q. (2023). Maktabgacha yoshdagi bolalarni ekologik tarbiyalashda ijtimoiy zaruriyat sifatida. Oriental Renaissance: Innovative, Educational, Natural and Social Sciences, 3(11), 685-692.
13. Ravshanova, N. N. (2023). Designing modern models of biological education theories and content in educators. Telematique, 22(01), 3034-3040.
14. Халилова, Д. Ф. (2023). Эффективность совершенствования технологий развития социальной компетентности будущих воспитателей. Лучшие интеллектуальные исследования, 4(2), 3-4.
15. Юлдуз, М. (2024). Пути развития коммуникативного творчества дошкольников. Лучшие интеллектуальные исследования, 14(3), 94-97.
16. Maxmutazimova, Y. R., & Xamrayeva, D. R. (2024). Maktabgacha yoshdagi bolalarni ta'lim-tarbiyasida ertaklardan foydalanishning zaruriyati. Inter Education & Global Study, (7), 124-130.

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.